

10 Tulevaisuusverstas

Mihin käyttöön menetelmä sopii?

Tulevaisuusverstas on menetelmä, jossa pyritään sanallisesti työstämään ja täsmentämään tilannetta, jota halutaan tai joudutaan muuttamaan, eli suunnittelemaan. Se sopii suunnitteluhankkeen alkuvaiheeseen tai tilanteeseen, jossa suunnitteluongelma on vielä hahmottomaton. Menetelmällä pyritään motivoimaan osallistujia, herkistämään, lisäämään tietoa, kannustamaan ideoiden esille tuomiseen ja kriittiseen ajatteluun. Verstaita voidaan järjestää yhden päivän (n. 4 tuntia) tai kahden päivän tilaisuuksina tai jatkuvina verstaina.

Menetelmän kuvaus

Tulevaisuusverstas on tapahtuma, jossa totutut ajatukset ja käyttäytymismallit hylätään, ja jossa jokaisella on mahdollisuus vapaasti tuoda mielipiteensä julki. Verstas on myös sellaisten ihmisten tapaamispaikka, jotka ovat kiinnostuneet jostakin epäkohdasta, joutuneet sen kohteeksi ja jotka yhdessä etsivät tulevaisuuden ratkaisuja tai alkavat muovata omaa tulevaisuuttaan.

Menetelmän tavoitteena on, että passiivisuus vaihtuu osallistumiseen ja että tämän tuloksena syntyy sosiaalisia keksintöjä ja uusia tulevaisuuden kuvia.

Valmistelu: verstaan mainostaminen, tilajärjestelyt, tarjoilu, materiaalit (fläppitauluja, a4-paperia, huopakyniä, teippiä, tarroja). Verstas avataan johdatuksella aiheeseen ja kertomalla aikataulusta ja työskentelytavasta. Osallistujat esittäytyvät lyhyesti.

Tulevaisuusverstaat koostuvat tavallisesti kolmesta vaiheesta: kritiikki- ja mielikuvitusvaiheista sekä toteuttamissuunnitelmien laatimisesta.

1. Kritiikkivaihe. Osallistujat tuovat julki käsityksensä teemaan liittyvistä epäkohdista kirjoittamalla kritiikkiväittämiä fläppipapereille, tai joku kirjaa sanallisesti esitetyt väittämät. Kritiikkiväittämät voidaan koota aihepiireiksi tai teemoiksi.
2. Mielikuvitusvaihe. Kritiikkivaiheen väittämät käännetään myönteisiksi ehdotuksiksi. Kaikki ideat ja ehdotukset ovat tervetulleita, sillä mielikuvitusvaihe on vapaa nykyisyyden kahleista. Jos osallistujia on paljon (yli 25), jaetaan joukko pienryhmiksi, joissa kehitellään ”utooppisia luonnoksia”. Ehdotukset kirjataan ja niistä valitaan parhaimmat osallistujien mielipiteitten pohjalta esimerkiksi pisteyttämällä.
3. Toteuttamisvaihe (todellistamisvaihe). Tässä kohtaavat kritiikki ja mielikuvitus, nykyisyys ja tulevaisuus. Mielikuvitusvaiheen tulokset on kirjattu fläppipapereille, ne esitellään, niistä keskustellaan ja niitä voidaan täydentää. Etsitään valittujen ehdotusten toteuttamiskeinoja, eli miten käytännössä edetään valittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Miten ja mistä aloitamme, mitkä ovat ensimmäiset toimenpiteet, jotka voimme tehdä?

Äänestysten tulokset voidaan kirjata esim. tekemällä tukkimiehen kirjanpito käsiäänestyksestä tai liimaamalla värillisiä tarroja fläppitaululle. Äänestyksessä kullakin on esimerkiksi 7 ääntä asiakokonaisuutta kohti. Äänensä voi jakaa usean ehdotuksen kesken tai antaa ne kaikki yhdelle ja samalle ehdotukselle.

Menetelmän variaatioita

Menetelmä sopii käytettäväksi esimerkiksi ohjatun kävelyretken jälkeen, jolloin kävelyretki on sopivasti virittänyt mieltä uusille ajatuksille. Mielikuvitusvaiheen tulosten esittely voidaan järjestää asiantuntijaraatina, jolle teemat esitellään ja joka arvostelee ne pistein (vrt. Tuplatiimi).

Kokemuksia menetelmästä/arviointia

Plussaa + erilaiset näkökulmat ja niiden välinen vuorovaikutus (näkökulmat saattavat kohdata/ muuttua/ tarkentua jne. keskustelun kuluessa),
 + saadaan koottua se valtava tieto- ja ideavaranto, joka paikallisilla ihmisillä voi olla,
 + kynnys esittää kaikenlaisia ideoita arastelematta on matala,
 + myös lapset voivat osallistua tasavertaisina (ainakin 8-vuotiaista lähtien)
 + runsaasti ideoita lyhyessä ajassa,
 + kaikki saavat äänensä kuuluviin,
 + runsaasti tietoa lyhyessä ajassa,
 + yhteisymmärryksen rakentaminen kansan äänestyksen avulla.

Miinusta - edustavuus!
 - toteutettavat ideat valitaan enemmistö päätöksillä,
 - ideat eivät välttämättä ole kovin toteuttamiskelpoisia.

Menetelmän tausta + mistä lisätietoa

Tulevaisuusverstaas perustuu toisaalta historialliseen tilanteeseen, toisaalta niihin mahdollisuuksiin ja edellytyksiin, joista vielä voidaan päättää. Tulevaisuuden tutkimuksen tavoitteena on hahmottaa tulevaisuuden vaihtoehtoja päätöksenteon ja suunnittelun lähtökohdaksi. Tulevaisuuden tutkimus on myös tulevaisuuden tekemistä. Useat tulevaisuuden hahmottamiseen liittyvät menetelmät korostavatkin tiedostamisen ja toiminnan tärkeyttä.

Strange, W. (1998). Planen mit phantasie. Leck: Clausen & Bosse. Suomenkielinen käännös: Luovuutta suunnitteluun – osallisuutta toteutukseen. Työkirja lasten ja nuorten työpajoihin ja suunnittelupiireihin. Sisäasiainministeriö, Suomen kuntaliitto, Viherympäristöliitto (1999)

de Laval, Suzanne (1997). Planerare och boende i dialog. Metoder för utvärdering. Kungliga Tekniska Högskolan: Institutionen för Arkitektur och stadsbyggnad. Majornas Copyprint Ab, Göteborg.

Jungk, Robert (1989) Tulevaisuusverstaas: käsikirja demokratian elvyttämisen mahdollisuuksista / Robert Jungk, Norbert R. Möllert ; suom. Kai Vaara Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, 1989

Keskinäisen sivistyksen seura – Suomen lataamo

Kunta ja asukkaat tulevaisuutensa tekijöinä, yhteiskuntakehityksen tulevaisuuden näkymiä : Sofy-projekti Otaniemi : TKK, 1990 (Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja. C ; 6)